

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом директора КЗ «КОІППО
імені Василя Сухомлинського»
від 01.04.2026 року № 52

Віталій ОЛІМІТРУК

СХВАЛЕНО 02136577

вченою радою КЗ «КОІППО імені
Василя Сухомлинського»
протокол № 2 від 31.03.2026 року

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти**

**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АСИСТЕНТІВ УЧИТЕЛІВ: НОВІ
ВИМОГИ, ПІДХОДИ ТА ПРАКТИКИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Розробники:

Червонець Інна Володимирівна, завідувач ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Напрямок підвищення кваліфікації: професійна діяльність асистентів учителів в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН України від 04.11.2025 року № 1451).

Термін дії програми: 2026-2028 рр. (*програма нова*).

Рецензенти:

Дорошенко Олена Миколаївна, директор комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр №1 Кропивницької міської ради, кандидат педагогічних наук.

Голодюк Лариса Степанівна, заступник директора з науково-методичної діяльності комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», доктор педагогічних наук, доцент.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми визначається необхідністю продовження реалізації завдань Концепції «Нова українська школа», запровадження Державного стандарту базової середньої освіти. В умовах розбудови системи освіти, що ґрунтується на концептуальних положеннях Нової української школи, запровадження державних стандартів освіти пріоритетності набувають питання забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти всіма здобувачами й здобувачками базової середньої освіти. У зв'язку із цим увиразнюється потреба створення в закладі загальної середньої освіти безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища для організації інклюзивного навчання. Реалізація визначених положень можлива за умови розроблення єдиної системи, яка спрямована на задоволення освітніх потреб учнів/-ць з особливими освітніми потребами (далі - ООП) та наявності висококваліфікованих фахівців здатних організувати освітній процес на засадах суб'єктності, здійснювати супровід та надавати підтримку цій категорії здобувачів освіти у партнерстві з усіма учасниками освітнього процесу.

Актуальність пропонованої програми підвищення кваліфікації зумовлена потребою в удосконаленні професійних компетентностей асистентів учителів, формуванні їхньої здатності та готовності ефективно надавати підтримку педагогам під час організації освітнього процесу в інклюзивних класах відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

Програма розроблена з урахуванням державної політики у сфері базової середньої освіти, вимог чинного законодавства та нормативних документів щодо інклюзивного навчання (закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державний стандарт базової середньої освіти, Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, інструктивно-методичні листи Міністерства освіти і науки України) з метою забезпечення рівних умов для здобуття повної загальної середньої освіти всіма учнями, у тому числі з особливими освітніми потребами.

Цільова група: асистенти вчителів, які працюють на рівні базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН України від 04.11.2025 року №1451). Її зміст реалізується в повному обсязі в межах двох модулів. Модуль 1. «Основи організації інклюзивного навчання в базовій середній освіті», Модуль 2. «Партнерство та створення інклюзивного освітнього середовища».

Програма спрямована на розвиток предметно-методичної компетентності (А2), психологічної компетентності (Б1), емоційно-етичної компетентності (Б2), компетентності педагогічного партнерства (Б3), інклюзивної компетентності (В1), організаційної компетентності (Г2), здатності до навчання впродовж життя (Д1). Перелік зазначених компетентностей узгоджується з компетентностями, визначеними у професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 №1225), оскільки професійного стандарту для асистентів вчителів наразі не розроблено.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, дистанційна (онлайн)).

Мета підвищення кваліфікації: забезпечення реалізації державної політики щодо впровадження вимог Державного стандарту базової середньої освіти; підвищення професійної компетентності асистентів учителів через оволодіння інструментарієм для створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити слухачів із метою, завданнями, принципами інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;
- сприяти розвитку практичних навичок створення інклюзивного, безбар'єрного простору та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня з ООП;
- сформувати готовність до ефективної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу на засадах партнерства;
- розкрити можливості сучасних цифрових ресурсів для підтримки здобувачів освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання;
- удосконалити вміння брати участь у моніторингу навчального поступу дитини з ООП.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Професійні компетентності:

- А.2. *Предметно-методичної*, через здатність використовувати сучасні та ефективні методики, прийоми, форми навчання, формуючи та розвиваючи в учнів ключові компетентності; здійснювати оцінювання результатів навчання на засадах компетентнісного підходу.
- Б.1. *Психологічної*, через здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності, формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

- Б.3. *Компетентність педагогічного партнерства*, через здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.
- В.1. *Інклюзивної*, через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.
- Г.2. *Організаційної*, через здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів; організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання та розуміння:

- стратегічних цілей Державного стандарту базової середньої освіти та Концепції НУШ;
- нормативно-правових основ та механізми організації інклюзивного навчання;
- ролі асистента вчителя у проектуванні індивідуальної освітньої траєкторії.

Уміння:

- надання підтримки та супроводу учнівству з ООП в умовах дистанційного навчання;
- розуміння ефективності інструментів та ресурсів, що можуть бути помічними для асистента вчителя в організації інклюзивного навчання;
- налагодження ефективної взаємодії з командою психолого-педагогічного супроводу задля надання підтримки та здійснення супроводу в реалізації здобувачами/-ками індивідуальної освітньої траєкторії;
- застосування практик спільного викладання;
- визначення рівня сформованості власних компетентностей щодо впровадження державного стандарту на рівні базової середньої освіти.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- готовність застосовувати сучасні підходи до навчання в Новій українській школі;
- усвідомлення необхідності професійної мобільності й гнучкості;
- здатність планувати освітній процес.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Загальний бал програми – 100.

Загальний бал виводиться шляхом додавання трьох видів робіт: два практичних завдання та підсумкове тестування.

Формула виведення загального балу:

Загальний бал = ПЗ1 + ПЗ2 + ПТ.

ПЗ1 – практичне завдання №1 (від 0 до 35).

ПЗ2 – практичне завдання №2 (від 0 до 35).

ПТ – оцінка за підсумковий тест (від 0 до 30).

Підсумкова шкала:

100 – 90 – відмінно,

89 – 80 – добре,

79 – 60 – задовільно,

59 – 0 – незадовільно (не зараховано).

Для отримання свідоцтва про підвищення кваліфікації загальний бал має бути не нижче 60.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість навчання: 750 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Із метою реалізації державної освітньої політики запропонована програма зорієнтована на професійний розвиток асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення Державного стандарту базової середньої освіти.

Програма складається із двох модулів: Модуль 1. «Основи організації інклюзивного навчання в базовій середній освіті», Модуль 2. «Партнерство та створення інклюзивного освітнього середовища».

Для організації освітнього процесу та забезпечення зворотного зв'язку використовується вебсервіс – Google Classroom. Синхронний режим дистанційної форми навчальних занять забезпечуватиметься через відео конференцію Google Meet.

Зміст програми характеризується чіткою практичною спрямованістю, передбачає виконання практико орієнтованих завдань, розвиток професійних умінь і навичок, використання реальних або наближених до практики ситуацій, а також формування здатності до самостійного застосування знань у професійній діяльності.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, складає:

30 годин, із них: 6 години – інтерактивні лекційні заняття, 2 години – лекція з елементами тренінгу; 2 години – майстерка, 2 години – сесія з обміну практичним досвідом, 13 годин – практична робота; 3 годин – самостійна робота, 2 година – контроль знань.

Теоретична складова програми реалізована через лекційні заняття з елементами інтерактивності та тренінгу. Практична складова – через практико орієнтовані заняття; майстерки, практичні заняття та сесії з обміну практичним досвідом.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчальних матеріалів та виконання варіативних практико орієнтованих завдань. Ця робота здійснюється в рамках годин програми і передбачає такі види робіт: 1) самооцінювання за темами модулів; 2) опрацювання навчальних матеріалів та виконання практичних завдань №1, №2.

На етапі завершення навчання за програмою слухачі складають підсумковий тест із 30 питань.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичні завдання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Підсумкові заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ					
Тема 1.1. Нормативно-правовий дискурс та стратегії НУШ у діяльності асистента вчителя	2	2			4
Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності	2	2			4
Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу		2			2
Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності		2			2
Тема 1.5. Проектування та моніторинг виконання Індивідуальної програми розвитку (ІПР)		2	2 (ПЗ1)		4

Разом за модулем	4	10	2		16
МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА					
Тема 2.1. Практика спільного викладання		2			2
Тема 2.2. Цифрова трансформація та безпека інклюзивного освітнього простору	2	2	1 (ПЗ#2)		5
Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів	2				2
Тема 2.4. Командна взаємодія як чинник забезпечення якості інклюзивної освіти		3			2
Разом за модулем	4	7	1		12
Підсумкові заходи				2 (ПТ)	2
Усього	8	17	3	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Тема 1.1. Нормативно-правовий дискурс та стратегії НУШ у діяльності асистента вчителя

Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами». Сутність, завдання, принципи (недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників) та цінності інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти.

Категорія (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки. Особливості надання педагогічної підтримки.

Реалізація права учнів з ООП на освіту в українському законодавчому полі: Конституція України, закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» від 15 вересня 2021 р. № 957, наказ МОН «Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року (схвалено розпорядженням КМУ від 07.06.2024 №527-р),

інструктивно-методичні листи МОН України.

Реалізація вимог Державного стандарту базової середньої освіти: від знанневої до компетентнісної моделі навчання в інклюзивному класі. Ціннісні засади НУШ: дитиноцентризм, педагогіка партнерства та справедливий доступ до освітніх ресурсів. Поняття «розумного пристосування» та «універсального дизайну» в освітньому середовищі: правовий аспект та практичне втілення.

Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності.

Поняття «безбар'єрність» та її види: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна, освітня, економічна. Компоненти освітньої безбар'єрності: доступність інфраструктури освітніх середовищ та обладнання (ергономіка та безпека шкільного середовища; привабливий дизайн приміщень, обладнання, меблів, прилеглої території), безпроблемне пересування (забезпечення достатнього фізичного простору учнями вчителям, які використовують допоміжні пристрої; раціональне використання простору з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів освіти), доступність навчального матеріалу та засобів навчання відповідно до потреб здобувачів освіти (пояснення вчителя, колективне обговорення, персоналізовані інструкції тощо), рівні можливості для здобуття освіти, психологічна підтримка. Сутність поняття «універсальний дизайн». Фокус універсального дизайну: предмети, простір, інформація, послуги. Принципи універсального дизайну в навчанні (UDL (Universal Designfor Learning)): використання різноманітних методів для представлення інформації (письмові, усні, візуальні, тактильні) – дозволяє легко сприймати, розуміти й засвоювати інформацію; надання учням альтернативних способів дій та демонстрування знань, умінь, способів діяльності (презентація, есе, схема, виріб тощо) – забезпечує глибше розуміння ними навчального матеріалу, сприяє реалізації індивідуального підходу; урахування інтересів учнів для вибору змісту навчання, рівня складності завдань, способів мотивування - передбачає гнучкість та доступність навчальних планів, програм, методик навчання, викладання, урахування інтересів, здібностей, рівня підготовки учнівства, стилів навчання. Приклади універсального дизайну в освіті: чіткі лінії видимості для всього учнівства; регулятори гучності; вибір мови; рамповий доступ у басейнах; субтитри на відеоматеріали; знаки з візуальним контрастом; вебсторінки, які надають альтернативний текст для опису зображень; інструкції, за допомогою яких навчальний матеріал подається як усно, так і візуально; наліпки на кнопках управління обладнанням, які мають великий шрифт; музей, який дозволяє відвідувачам вибирати, слухати або читати описи та ін.; візуальні способи надання інформації; контрастні елементи; використання значків з текстовими мітками. Інтеграція принципів UDL у планування уроку. Значення універсального дизайну в упровадженні концепції НУШ. Характеристика поняття «розумне пристосування», Розумне пристосування та додаткові засоби для навчання (аудіотактильний прилад, прилад для читання плоскодруканих текстів, накладки зі шрифтом Брайля;

лінза Френеля; онлайн- сервіси перекладу української жестової мови та ін.). Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу.

Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами» (далі – Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу. Асистент учителя як учасник Команди супроводу. Функції асистента вчителя в складі Команди супроводу. Сутнісна характеристика поняття «індивідуальна траєкторія навчання учнів з ООП». Індивідуальна програма розвитку (далі – ІПР) як засіб реалізації індивідуальної траєкторії учнів з ООП. Особливості її розроблення та впровадження. Роль асистента вчителя в розробленні та впровадженні ІПР. Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Партнерство асистента вчителя та батьків у реалізації індивідуальної траєкторії навчання учнів з ООП

Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності.

Поняття «адаптація» та «модифікація». Основні завдання адаптації та модифікації. Адаптація змісту навчального предмета (інтегрованого курсу). Здійснення адаптації в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для осіб з ООП з метою досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та/або ІПР учня і учениці.

Приклади адаптації освітніх підходів: поділ завдань на кілька простіших за змістом або покрокових; зменшення тривалості виконання завдання або їхньої кількості за умови збереження рівня складності (частіші повторення, спрощені інструкції до виконання); застосування комп'ютерних програм, візуалізаційних карток, предметів, аудіо- та відеороликів тощо; оформлення навчальних матеріалів з огляду на особливі потреби учнів і учениць (великий шрифт, виділення кольором, підкреслення).

Модифікація змісту навчального предмета / інтегрованого курсу. Основні способи модифікації: спрощення (зменшення складності цілей та/або змісту); виключення (скорочення кількості дисциплін, що вивчаються, або зменшення вимог до кінцевих цілей вивчення предмета / інтегрованого курсу, виключення певного змісту); поєднання або ущільнення (інтеграція деяких предметів в один курс або інтеграція кінцевих цілей, змісту).

Приклади модифікації: скорочення обсягу матеріалу, що вивчається на уроці; зменшення кількості тем з однієї чи кількох дисциплін; заміна завдання на інше зі збереженням наряду вивчення дисципліни (наприклад, набрати текст на комп'ютері замість писати його ручкою); зниження складності

завдання (додавання замість множення); використання додаткових матеріалів – карток, алгоритмів дії, правил – у вигляді малюнків чи позначок; повторення інструкцій та алгоритмів дій.

Способи адаптації та модифікації навчальних матеріалів: спрощення та переформулювання правил, інструкцій для забезпечення їх доступності й зрозумілості здобувачам освіти; використання додаткових візуальних засобів (схеми, креслення, макети, моделі, ілюстрації), які полегшують сприйняття та засвоєння матеріалу.

Зміст роботи асистента вчителя на уроках різних освітніх галузей. Методи підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання: індивідуалізація навчання, диференційований підхід, використання допоміжних технологій, психологічна підтримка, створення ситуації успіху.

Використання різних форматів організації роботи в інклюзивному класі. Основні функції асистента вчителя під час дистанційного навчання: технічна підтримка під час уроків; адаптація навчальних матеріалів; узагальнення онлайн-ресурсів та додатків для підтримки навчання; взаємодія з батьками; підтримка учнів з ООП (підтримка уваги, додаткові пояснення, включення всіх учнів у групову роботу); ведення документації та здійснення аналізу.

Основи формульованого оцінювання учнів з особливими освітніми потребами: сутність та відмінність від інших видів оцінювання; принципи (неперервності, позитивності, залученість учнів до процесу оцінювання); прийоми (самооцінювання, взаємооцінювання, надання зворотного зв'язку); використання інструментів формульованого оцінювання (сигнали рукою, карти запитань, щоденник спостережень, портфоліо, усні коментарі та ін.). Методи та техніки ефективного зворотного зв'язку.

Роль асистента вчителя в забезпеченні об'єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП; участь у відстеженні та фіксації їхнього індивідуального освітнього поступу.

Тема 1.5. Проєктування та моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку (ІПР).

Алгоритм розроблення ІПР: від діагностики до цілепокладання. Діагностичний складник: аналіз висновку ІРЦ, визначення сильних сторін, інтересів та актуальних потреб дитини. Технологія SMART у формуванні цілей: розроблення очікуваних результатів, що є конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та визначеними в часі. Навчальні плани та програми: узгодження ІПР з індивідуальним навчальним планом учня в межах Державного стандарту базової середньої освіти.

Роль асистента вчителя в реалізації ІПР. Адаптація та модифікація змісту: техніки спрощення навчального матеріалу без втрати його суті; розроблення індивідуальних завдань. Організація супроводу: координація дій з учителями-предметниками для забезпечення єдиного підходу до виконання цілей ІПР на різних уроках.

Моніторинг поступу та оцінювання результатів. Інструментарій моніторингу: ведення щоденника спостережень, портфоліо учня, чек-листів та графіків динаміки розвитку. Критерії успішності: як вимірювати прогрес у засвоєнні знань та розвитку соціальних навичок. Корегування ІПР: процедура внесення змін до програми за результатами проміжного оцінювання командою супроводу. Проектна студія: «Конструювання фрагмента ІПР для учня 5-го класу: від навчальної цілі до індикаторів її досягнення». Кейс-стаді: «Аналіз помилок при формулюванні очікуваних результатів та шляхи їх виправлення».

МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 2.1 Практика спільного викладання.

Поняття «спільне викладання». Переваги та основні моделі спільного викладання: модель консультивання (учитель виступає в ролі консультанта асистента з питань здійснення адаптації / модифікації навчальних матеріалів); модель наставництва (активне спілкування, обговорення результатів спостережень за учнями, підвищення знань одне одного з питань інклюзивного навчання); модель співробітництва (передбачає розподіл обов'язків між учителем та асистентом учителя, де кожен із педагогів надає підтримку та здійснює супровід учнів з ООП під час реалізації їх індивідуальної освітньої траєкторії). Форми спільного викладання: підтримуюче, паралельне, додаткове, викладання в команді. Особливості спільного викладання в умовах дистанційної форми організації освітнього процесу.

Напрями співпраці асистента вчителя з іншими фахівцями (вчителями-дефектологами, психологами, фахівцями ІРЦ та ін.) і батьками учнів з особливими освітніми потребами. Відмінність у роботі асистента вчителя і асистента дитини. Особливості професійної взаємодії вчителя, асистента вчителя та асистента дитини.

Тема 2.2 Цифрова трансформація та безпека інклюзивного освітнього простору

Цифрові інструменти та асистивні технології в інклюзії. Спеціальні цифрові рішення: огляд програмного забезпечення для учнів із різними освітніми потребами (програми екранного доступу, перетворення мовлення у текст, альтернативна комунікація). Використання штучного інтелекту (ШІ): можливості ChatGPT, Claude та графічних нейромереж для миттєвої адаптації складних текстів, створення візуальних опор та індивідуалізованих карток завдань. Мультимедійні платформи: диференціація контенту за допомогою сервісів Canva, Padlet, Jamboard для залучення учня з ООП до активної роботи на уроці (очно та дистанційно).

Безпека інклюзивного освітнього середовища. Кібербезпека та медіаграмотність: захист персональних даних дитини з ООП в інтернеті. Правила безпечної поведінки в цифровому просторі, запобігання кібербулінгу.

Фізична та психологічна безпека: алгоритми дій асистента вчителя під час сигналів повітряної тривоги (супровід дитини в укриття з урахуванням нозології). Створення ресурсних зон: організація простору для сенсорного розвантаження та емоційної стабілізації учнів у межах закладу освіти.

Цифрова гігієна та здоров'язбереження. Вплив екранного часу на психофізичний стан підлітка з ООП. Вправи для профілактики зорової та фізичної втоми під час дистанційного навчання. Цифрова майстерня асистента: адаптація навчального контенту за 5 хвилин за допомогою ШІ. Практична робота: розроблення інструкції (візуального алгоритму) для учня з ООП щодо безпечного перебування в цифровому та фізичному освітньому просторі.

Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів.

Професійна підтримка асистентів учителів та її види. Супервізія та наставництво як форми здійснення професійної підтримки та надання, допомоги асистенту вчителя. Професійна підтримка асистента вчителя фахівцями ЦПРПП. Професійні спільноти та їхні можливості професійної підтримки. Саморефлексія в роботі асистента вчителя. Професійне вигорання в роботі асистента вчителя: ознаки, стадії, припини та способи профілактики.

Тема 2.4. Командна взаємодія як чинник забезпечення якості інклюзивної освіти

Команда психолого-педагогічного супроводу: структура та функції. Склад та завдання команди: розподіл функціональних обов'язків між вчителем-предметником, асистентом вчителя, батьками та фахівцями (психологом, логопедом, реабілітологом). Координаційна роль асистента: організація обміну інформацією про навчальний поступ та психоемоційний стан учня між усіма учасниками команди. Регламент роботи: планування та проведення засідань команди супроводу, ведення протоколів та фіксація спільних рішень.

Етика та психологія партнерства. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія: побудова партнерських стосунків із батьками дитини з ООП як рівноправними учасниками освітнього процесу. Педагогічний тандем «вчитель – асистент вчителя»: моделі спільного викладання та взаємодопомоги в інклюзивному класі базової школи. Конфліктологія: стратегії запобігання та конструктивного розв'язання професійних суперечностей усередині команди.

Професійна стійкість та самопомога. Профілактика емоційного вигорання: методи збереження ментального здоров'я педагогів, які працюють в інклюзивному середовищі. Ресурсні практики: пошук внутрішніх та зовнішніх джерел підтримки для підвищення професійної ефективності. Побудова ефективного діалогу в команді супроводу: від бар'єрів до порозуміння. Моделювання ситуацій: засідання команди психолого-педагогічного супроводу: вирішення кризового кейсу.

2.3. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичне завдання №1.

Проектувальний практикум: «Складання індивідуальної карти навчальних цілей».

Завдання: На основі запропонованого витягу з висновку ІРЦ сформулювати 3-5 очікуваних результатів для дитини з ООП за методикою SMART (для конкретного предмета мовно-літературної або природничої галузі).

Практичне завдання №2.

Аналітичний кейс: «Порівняльна характеристика адаптації та модифікації».

Завдання: Оберіть тему уроку в 5 або 6 класі та запропонуйте два варіанти подачі матеріалу: один шляхом адаптації (зміна формату) та один шляхом модифікації (зміна змісту/складності).

Практичне завдання №3.

Моделювання супроводу: «Адаптаційний лист п'ятикласника».

Завдання: Розробити чек-лист для моніторингу емоційного стану та соціальної взаємодії учня з ООП під час переходу з початкової ланки до базової школи.

2.4. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Аналіз оновлень у Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти (Постанова КМУ № 957) — що змінилося для асистента вчителя за останні два роки?

2. Детальний розгляд трудових функцій асистента вчителя: які компетентності є пріоритетними для роботи в 5–9 класах порівняно з початковою школою?

3. Особливості формування адекватної самооцінки у підлітків з особливими освітніми потребами в умовах соціальної інтеграції.

4. Вивчення міжнародного досвіду (наприклад, досвід Канади чи Фінляндії) щодо залучення самого учня до процесу планування власної траєкторії розвитку.

5. Як адаптувати зміст предметів мовно-літературної або математичної галузі для дитини з ООП, враховуючи пропуски в навчанні через воєнний стан?

6. Дослідження ефективності моделей «один викладає, один допомагає» та «паралельне навчання» — яку з них найскладніше реалізувати в базовій школі?

7. Психологічні аспекти подолання супротиву або гіперопіки з боку батьків у процесі реалізації індивідуальної програми розвитку.

8. Огляд сучасних розширень для браузерів та мобільних додатків, що полегшують сприйняття текстової інформації учнями з порушеннями зору або дислексією.

9. Використання ІІІ в роботі педагога — де межа між допомогою в адаптації матеріалів та втратою індивідуального підходу до дитини?

10. Техніки тайм-менеджменту для асистента вчителя: як ефективно розподілити час між роботою з учнем, веденням документації та комунікацією з командою.

11. Аудит кабінетної системи школи — як забезпечити архітектурну та інформаційну доступність спеціалізованих кабінетів (хімії, фізики, інформатики) для учнів з ООП.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 22 жовтня 2025 року № 1343). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n10>.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
6. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>.
8. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 №787 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>.
9. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 №527-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література

1. Квітка Н.О., Лапін А.В., Готовність педагогів до роботи з дітьми з ООП в умовах війни та повоєнний час: навч.-метод. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН

- України, 2025. 194 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14562>.
2. Компанець Н.М. Навчальна поведінка дитини з ООП: рівні поведінкового втручання: наук.-метод. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. НАПН України, 2025. 88 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14318>.
 3. НУШ: навчально-методичний довідник (розробники: Л. Голодюк, Л.Солонько, О.Ревнивцева, І.Коса, Н.Черткова, Л.Хлань, М.Чала, В.Кондратова, О.Татаренко, Т.Желєзнава, Н.Клімкіна). <https://sites.google.com/view/edu--method-reference-book/>
 4. НУШ: базова середня освіта: путівник онлайн-курсу. URL: <https://drive.google.com/file/d/15ygoTnP4XP7Das50pjR9yipRW0czqaQ1/view?usp=sharing>.
 5. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами/методичні рекомендації/укладачі: Н.Софій, О. Стягунова, О.Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/08/11854/>.
 6. Прохоренко, Л.І., Бужинецька, К.Б., Бабяк, О.О., Батошева, Н.І. (2025) Інтеграція осіб з особливими потребами під час криз: психологічний та психотерапевтичний супровід. Монографія. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. НАПН України. 210 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14501>.
 7. Радкевич В.О., Пригодій М.А., Лупаренко Л.А., Кравець С.Г., Герлянд Т.М., Кручек В.А. Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект в сучасному освітньому просторі: інформаційно-аналітичні матеріали до загальних зборів НАПН України. Київ: Інституту професійної освіти НАПН України, 2025. 17 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746629/1/AI_IPO_info_2025.pdf.
 8. Ярмола Н.А. Інклюзивне навчання: підручник. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 125 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14559>.

Додаткова література

1. Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції / уклад. Єфіменко С., за заг. ред. Скрипки Г. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2025. 451с. URL:<https://drive.google.com/file/d/15BvX0lY9pMI11auXv16hFGZnAtPWOQiO/view?usp=sharing>.
2. Голодюк Л. Нова українська школа: освіта для сталого розвитку. *Цифрова трансформація та безпека освітнього простору у системі неперервної освіти регіону*: науково-методичний вісник № 61. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2025. С. 52-61. URL: <https://drive.google.com/file/d/1NsNjPpPSCIOV-QcKzUIYM-fGQKtQc7X9/view?usp=sharing>.

3. Голодюк Л. Зміна освітньої парадигми у Новій українській школі. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти*: Науково-методичний вісник № 58. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2022. С.78-89. URL: https://drive.google.com/file/d/1uOeL2Rw3a49xiVzAj_ml4SaqSmKyyh-1/view.
4. Крок за кроком. Посібник із подолання освітніх втрат / уклад.: Пасічник О. Ліннік О. Київ, 2025. 94 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat/30/vstup-3.pdf>.
5. Литвиненко О. Цифрові навички сучасного педагога. *Цифрова трансформація та безпека освітнього простору у системі неперервної освіти регіону*: науково-методичний вісник № 60. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. С. 205-208. URL: https://drive.google.com/file/d/10Di47ix4tKnvZULQgMz-e5Su_ALTSvB4/view?usp=sharing.
6. Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Випуск 1: навчально-методичний посібник. Київ: ДУ «Український інститут розвитку освіти», 2023. 117с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/metodychni-rekomendaciyi.pdf>.
7. Проєктування відкритого освітнього середовища з елементами штучного інтелекту для професійного розвитку вчителів: методичний посібник / Барладим В., Бруяка А. та ін. / за ред. Шишкіної М., Коваленко В. Київ: ЦО НАПН України, 2025. 196 с.
8. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання /укладачі: Ю.Ковальчук, І.Круть, О.Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024. 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovyy_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostantya.pdf.